

Kde se tu vzalo jezero?

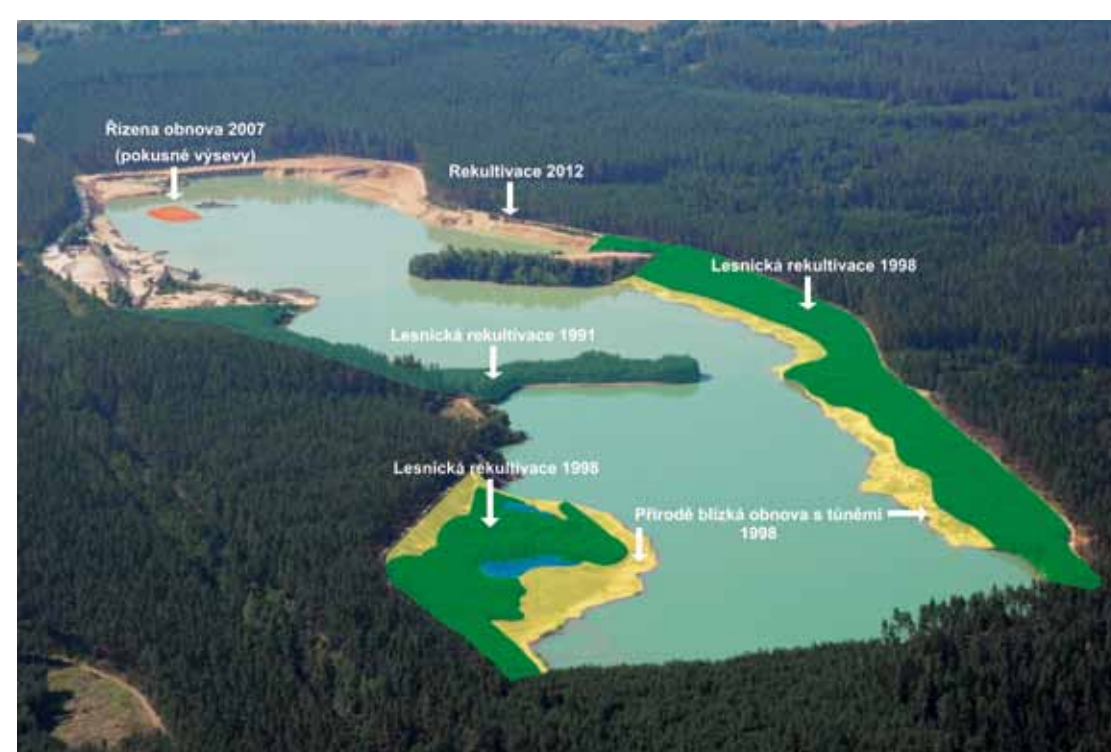
Jezero v pískovně Cep II je velmi mladé. Vznikalo postupně teprve po roce 1980, kdy byla zahájena těžba štěrku. Má podlouhlý tvar, protože těžba kopíruje bývalé říční koryto, zanesené sedimenty již někdy na začátku čtvrtohor. Kromě písku vystupují na povrch i rudé a šedé jíly, které jsou součástí nepropustného podloží z druhohorních uloženin, typických pro téměř celou Třeboňskou pánev.

Těžba štěrku probíhá převážně plovoucími technologiemi – plovoucím korečkovým rypadlem a plovoucím sacím bagrem. Zdejší písek je složen hlavně ze zrn křemene a živce a používá se do betonu, asfaltových směsí a pro další stavební účely.

← plovoucí sací bagr

Proč jezero vypadá zrovna takto?

Jak těžba postupuje a přesouvá se do dalšího území, břehy jezera se po částech postupně rektifikují. První lesnické rektifikace proběhly již v roce 1991 (viz mapka). Většina břehů v severní části jezera byla rektifikována v roce 1998. Tenkrát byla, kromě výsadby borovice lesní, část břehů ponechána i přírodě blízké obnově. Břehy pískovny byly vymodelovány do mělkých zátočin, výběžků a tůň a ponechány samovolnému vývoji (sukcesi). Zatím poslední rektifikace břehů začaly v létě roku 2012; probíhající úprava břehů je vidět i na leteckém snímku. Postup těžby a všech rektifikací je vidět na mapce níže.

↑ Přehled provedených rektifikací (letecký snímek z r. 2008)

↑ lesnická rektifikace, rok 1991

↑ Vysadba borovice kolem tůň v SZ rohu jezera

↑ Úprava břehů pro další rektifikaci

Proč jsou pískovny přírodovědně zajímavé?

- Půda v pískovně obsahuje jen málo živin.** Taková místa jsou v současnosti v naší „přehnojené“ krajině vzácností. Uchycují se zde rostliny, kterým neúživné plochy vyhovují a které by v konkurenci vyšších či rozložitějších druhů na jiných stanovištích neobstály.
- V pískovně najdeme „mladé“, otevřené plochy,** které dosud samovolně nestačily zarůst, např. písčiny, suché trávníky nebo živinami chudé mokřady. Na tato tzv. raná sukcesní stadia je vázána řada ohrožených druhů rostlin a živočichů.
- Pískovny a další těžební prostory zvyšují rozmanitost krajiny** a následně i živé přírody. V krajině pokryté lesními porosty nebo velkými lány poli se může stát pískovna, zpravidla s několika typy stanovišť, zajímavým oživením.
- Pískovny jsou často také domovem druhů „obyčejných“.** Početnost řady těchto organismů se v krajině snižuje a těžební prostory se pro ně, stejně jako pro ohrožené druhy, stávají vhodným útočištěm.

↑ „obyčejný“ druh kozlíček dvoučerný (Oberea oculata)

Přírodě blízká obnova vs. „technická“ rektifikace

↑ břeh s lesnickou rektifikací a spontánní sukcesi

Většina území narušených těžbou nerostných surovin se dosud v ČR rektifikuje lesnickou nebo zemědělskou. Na Třeboňsku vznikají pískovny převážně na místě lesů, proto i rektifikační plány převážně počítají s jejich opětovnou proměnou na les. Obvykle se jedná o umělé vysazené borové monokultury, které jsou přírodovědně málo hodnotné, jak je vidět i z přehledu stanovišť v pískovně. Přitom les se dokáže obnovit „sám“ přírodními procesy a bývá, mimo jiné, i přírodovědně zajímavější a druhově bohatší. Jedním z důvodů je to, že se v něm udrží i řada písčitych a travnatých ploch, které hostí nejzajímavější druhy vázané na pískovny.

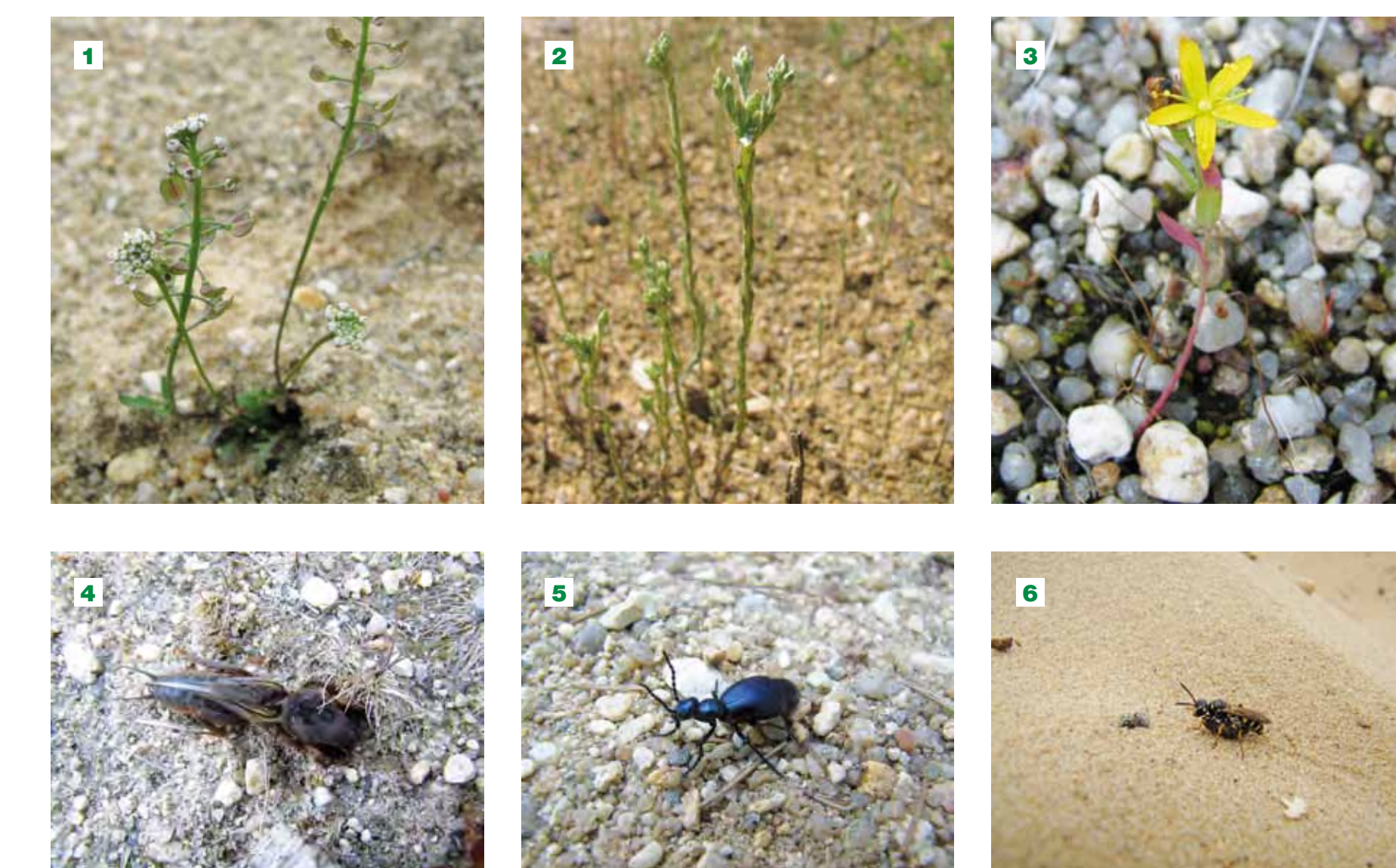
Co v pískovně Cep II najdete

PÍŠCINY A SUCHÉ TRÁVNÍKY

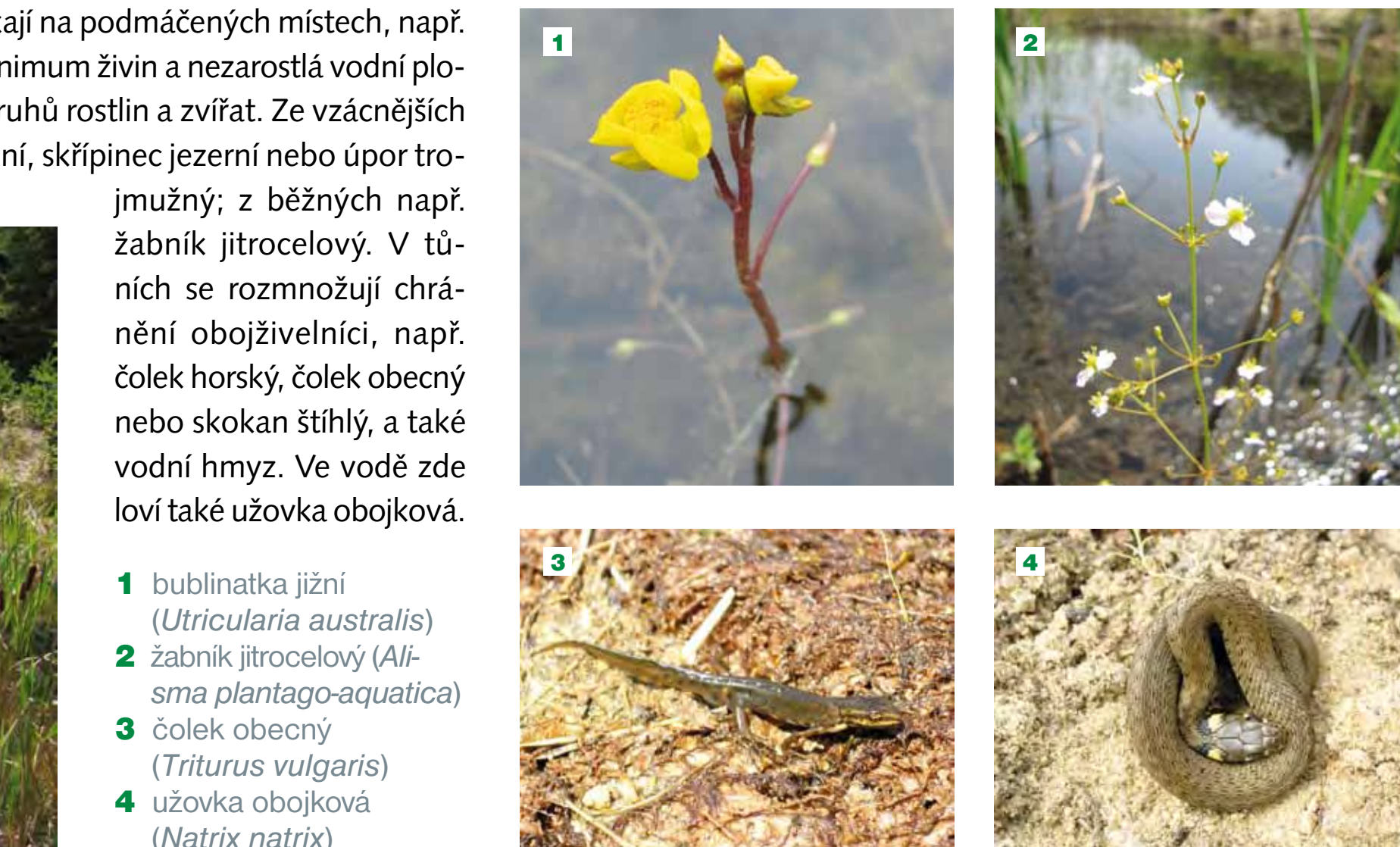
Jedná se patrně o přírodovědně nejzajímavější stanoviště v této pískovně. Najdete je na pobřeží jezera nebo na prudších svazích, kde eroze zpomaluje jejich zarůstání vegetací. Organismy, které se zde vyskytují, se musely přizpůsobit extrémním podmínkám prostředí. Patří mezi ně pískomilné rostliny (třezalka rozprostřená, bělolist nejmenší, nahoprutka písečná, trávníčka obecná) a především mnoho druhů hmyzu – stěvlíci, svižníci, samotářské vosy a včely, krtonožky, mravkolvi aj. Typickým ptákem těchto stanovišť je kulík říční.

- 1 nahoprutka písečná (Teesdalia nudicaulis) | 2 bělolist nejmenší (Filago minima) | 3 třezalka rozprostřená (Hypericum humifusum) | 4 krtonožka obecná (Gryllotalpa gryllotalpa) | 5 majka fialová (Meloe violaceus) | 6 uzlatka písečná (Cerceris arenaria) | 7 kulík říční (Charadrius dubius)

MOKŘADY

Mokřady jsou dalším zajímavým stanovištěm v pískovně. Vznikají na podmáčených místech, např. při pobřeží a kolem drobných tůň, které zde byly vytvořeny. Minimum živin a nezarostlá vodní plocha jsou opět důvodem, proč je vyhledává řada specifických druhů rostlin a zvířat. Ze vzácnějších vodních a mokřadních rostlin zde najdeme např. bublinatku jižní, skřipinec jezerní nebo úpor trojmužný; z běžných např. žabník jitrocelový. V tůňkách se rozmnožují chráněné obojživelníky, např. čolek horský, čolek obecný nebo skokan štíhlý, a také vodní hmyz. Ve vodě zde loví také užovka obojková.

- 1 bublinatka jižní (Utricularia australis) | 2 žabník jitrocelový (Alisma plantago-aquatica) | 3 čolek obecný (Triturus vulgaris) | 4 užovka obojková (Natrix natrix)

SKUPINY NÁLETOVÝCH DŘEVIN

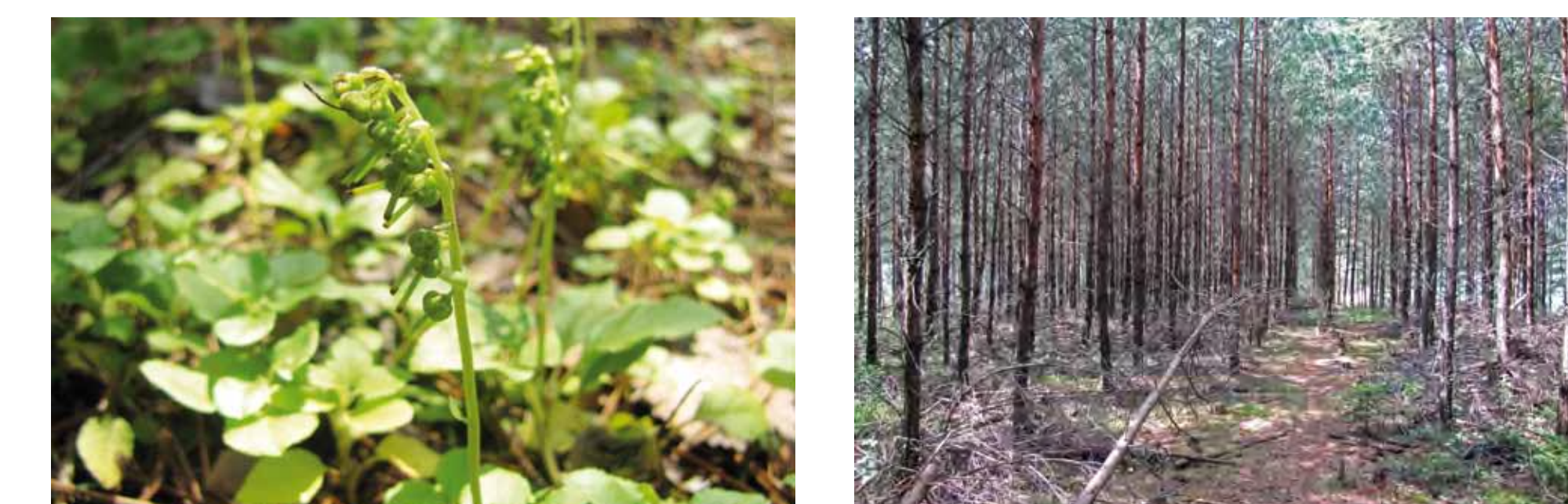
Na místech, kde zarůstání postoupilo více, vznikají porosty různých náletočných dřevin, především borovic, olší, topolů, vrb nebo bříz. Většina ohrožených druhů vázaných na dobře osluněná stanoviště z nich rychle mizí. I tady však můžeme zastihnout zajímavé druhy, třeba nápadného motýla bělopásku topolového, kráse osmiskvrnného či lesního nebo zmiji obecnou.

- ↑ krasec lesní (Buprestis rustica) | ↑ bělopásek topolový (Limenitis populi)

BOROVÉ MONOKULTURY

Část břehů pískovny byla osázena borovicí lesní za účelem obnovy lesních porostů, které tu byly před těžbou. Zástín i malá prostorová rozmanitost stejnověkových a hustě zapojených porostů jsou důvodem, proč se zde zatím vyskytuje velmi málo druhů. Rostliny se uchycují hlavně na světlejších místech na okrajích nebo v průsečích, jako např. hruštica jednostranná.

hruštica jednostranná (Orthilia secunda) →